

bus accidentalibus, sed et naturis, prout secundum eas concipiuntur res quales; quae ratio est cur addiderimus; *secundum rationem genericam.*

DE MODIS, SEU DE DISTINCTIONE MODALI.

I Praeter accidentia quaedam, quae realiter distincta censentur a subiecto, quaeque proinde dici solent absoluta, sermo est penes philosophos de aliis accidentibus minutis, quae vocantur *Modi*. Et quidem si universos modos consideres, non reperies tantum modos accidentales, sed et essentielles; nam unitas ex. gr. veritas, bonitas sunt modi entis cuiusque. Nunc autem de modis accidentalibus sermo est: cuiusmodi sunt *esse in loco, heic et non alibi, habere situm*, h. e. *certam partium corporis dispositionem in loco; vestitum seu ornatum esse, moveri*, et huiusmodi: quae omnia subiecto contingenter insunt. Iam de his quaeritur primo quid sint, deinde quomodo a subiecto quod afficiunt distinguantur.

II Generatim modus est quaedam determinatio subiecti ad quoddam esse accidentale. Subiectum enim per se, h. e. ratione tantum habita suae naturae est indifferens ad plura, ex. gr. ad hunc, vel illum, vel alium quemlibet locum: cum autem est heic, determinatur eius indifferentia, quatenus actu obtinet unum ex iis, quae potest habere: esse ergo in loco hoc est modus quidam quo nunc se habet corpus, quod posset multis aliis modis se habere.

III Auctor opusc. XLVIII inter Opera S. Thomae ita definit Modum, ut sit res concepta sub una ratione, comparata secum ipsa prout sub alia ratione concipitur. Haec definitio valet pro modis accidentalibus et essentialibus. Cogita proprietatem quandam entis, ex. gr. veritatem: si non haberetur nisi veritas, sive id quod respondet conceptui veritatis, ea non esset modus: sed cum comparas verum cum bono, cum uno, cum ipso ente, quae omnia sunt idem, percipis ens spectatum sub ratione boni, aut unius alio modo se habere ac cum concipitur sub ratione veri; ac posse te

distinguere duplicem rationem, tum subiecti quod est ens, tum determinationis, quae est veritas; atque has determinationes multiplices esse; nam sicut veritatem concipis determinationem entis, vel entis boni, ita pariter concipis bonitatem determinationem entis, vel entis veri, et ita porro. Ens autem quod in omnibus conceptibus latet, non nisi ut subiectum concipis comparatum cum aliis; quod indeterminate tibi apparet, cum rationem tantum entis consideras. Huiusmodi ergo proprietates sunt modi entis. Pariter si corpus quatenus corpus non nisi unum situm habere posset, hic non esset modus eius: sed si comparas situm hunc cum corpore habente, vel quod potest habere alios situs, vides per priorem situm determinari corpus ad quemdam existendi modum inter plures possibles, ad quos per se est indifferens; quare ille situs dicitur modus eius. Quia vero non solum modi essentielles, sed etiam accidentales sunt ipsa res, licet diversimode, h. e. illi necessario, hi contingenter; ideo dicitur quod modus est ipsa *res* concepta sub una ratione, comparata *secum ipsa* prout sub alia ratione concipitur; distinctio scilicet est tantum rationis inter rem et modum eius: id porro demonstrandum est.

THESIS XVII^a

Modus qui est actualis determinatio rei consistentis, et secundum rationem suae naturae indifferentis, non est realitas distincta a re modificata.

DEMONSTRATIO. Quaestio habetur in scholis, utrum distinctio realis rursus dividi possit in duas classes, ut una sit distinctio realis *maior*, altera realis *minor*. Qui hanc divisionem admittit primam distinctionem appellat simpliciter *realem*, alteram proprio nomine *modalem*. Etenim Suarez (M. D. X. S. I. n. 16), et cum eo aliqui aiunt dupliciter aliqua distingui posse vel ut *rem et rem*, vel ut *rem et modum eius*. Distinctio inter *rem et rem* est inter ea, quae *rigorose* sunt entia; propriamque entitatem habent; et pos-

sunt proinde saltem per divinam potentiam existere separata (ibidem n. 35). Distinctio inter *rem et modum eius* est inter ens et illud quod licet, amplissima significatione entis accepta, possit appellari ens, non est tamen ens in *rigore*, quia novam entitatem propriam non affert subiecto, cui inest, sed solum modificat praeexistentem (ib. nn. 16, 17): et quia proinde neque per divinam virtutem potest existere extra illud subiectum quod modificat (ib. S. II. n. 8).

Definitio autem modi haec ex Suaresio colligi potest: « Modus realis est aliquid positivum afficiens ipsam entitatem (cuius est modus) per seipsum, dando ei aliquid quod est extra essentiam totam ut individuum et existentem in rerum natura, quasi ultimo determinans statum et rationem existendi eius, non tamen addens illi propriam entitatem novam, sed solum modificans praeexistentem » (ib. S. I. nn. 16, 17, 18).

Quae definitio redit ad illam communem iis, qui hos modos tuentur, quam refert Tiphanius (De Hypostasi et modis cap. 47 n. 7): « determinatio actualis rei indifferentis. » Res, cuius modus est determinatio, est res existens, ut audivimus a Suaresio: est autem per se spectata adhuc indifferens, ad plura, et ideo determinatur per modos.

Modus proinde non est accidens absolutum, quia non affert novam perfectionem subiecto, sed solum determinat subiectum ad certum statum vel rationem existendi ex pluribus, ad quas per se subiectum est indifferens, quod tamen cum hac plena indifferentia nequit prorsus existere.

Ratio vero cur putent modos istos admittendos esse distinctos realiter, licet distinctione minori, a subiecto quod modificant, haec affertur a Suaresio (loco citato n. 18) « quia cum creaturae sint imperfectae, ideoque vel dependentes, vel compositae, vel limitatae, vel mutabiles secundum varios status praesentiae, unionis, aut terminationis; indigent his modis quibus haec omnia in ipsis compleantur. Quia nec per entitates distinctas hoc semper fieri necesse est, immo nec commode intelligi potest; neque etiam

fieri potest per id quod sit omnino nihil, et ideo saltem requiritur modus realis. »

Iam vero demonstrandum est falsam esse sententiam, quae hanc distinctionem admittit.

Etenim 1° ipsa loquendi ratio, nimirum: *modus non est ens in rigore, non affert novam entitatem propriam subiecto*, satis docet nec clarum conceptum huius rei potuisse animo informare auctores eius, et manifeste pugnancia dici. Sane modus iste realis est aliquid productum et distinctum realiter a subiecto quod afficit, et tamen non habet propriam realitatem, non est rigore res aut entitas: atqui haec est manifesta contradictio, nam quid postulatur ut aliquid sit proprie ens? Hoc tantum ut sit ens. Neque enim *ens in rigore* potest hic accipi eo sensu, ut significet ens perfectissimum, aut per se subsistens; sed accipi solum potest eo sensu, ut sit vere ens, non sit nihil, ad hoc autem sufficit ut sit ens. Porro quod productum est, est ens, quia non est nihil: quomodo ergo haec cohaerent: modus realis est aliquid productum, et non est *rigorose* ens? Praeterea quod productum est, et est distinctum ab aliis, hoc ipso est aliquid in seipso, sive habet propriam realitatem: quomodo ergo modus est distinctus a subiecto et ceteris rebus, et non habet propriam realitatem?

2° Nulla est necessitas, imo repugnat ut determinatio quae essentiae existenti necessaria est ut sit, ut sit talis, cum his aut illis affectionibus, ei adveniat per aliquid superadditum. Etenim a) quidquid realiter existit, est determinatum, scilicet et est, et tale est, per suam realitatem qua existit, non per aliquid superadditum.

Ratio est quia res existens et tamen prorsus indeterminata h. e. absque ulla determinatione, cuius est capax, intrinsece repugnat eo ipso quod est res existens. Sane pone ex. gr. extensum reale indeterminatum ad quamvis figuram, habes extensum ex se sine ulla figura; atqui extensio sine ulla figura, vel est extensio actu infinita, vel est extensio abstracte concepta. Item pone corpus reale indeterminatum ad quemvis locum; habes corpus nullibi existens: at corpus

nullibi existens est corpus non existens. Idem de aliis dicatur. Ergo res existens eo ipso quod existit, nequit esse prorsus indeterminata. Dices determinatam esse sed per modos distinctos. At si ita est, ergo prout existit realiter, adhuc est res indeterminata: atqui ipsa realis existentia formaliter infert determinationem aliquam, quia realitas prorsus indeterminata repugnat. Causa quidem active determinans hoc modo potius quam alio, erit extrinseca, nempe ipsa causa, quae rem facit esse, at formalis determinatio rei, quae est modus eius, eo ipso ponitur quod haec res tali actione fit; nec potest esse duplex effectus, ut una actione fiat res, alia determinatio eius.

Et re quidem vera b), quod maxime advertendum est, essentia quaevis nequit intrinsece determinari et privari indifferentia, quam in ea concipimus, per aliquid tantum a se distinctum. Sane quod distinctum est, potest quidem alteri superadditum ad modum formae, esse ratio vel causa cur aliquid intrinsece mutetur, certumque modum existendi acquirat, quae mutatio, et qui modus erit effectus illius formae distinctae, non vero eadem forma distincta. Effectus autem huius formae superadditae est ipsa actualis determinatio subiecti, et modus eius intrinsecus. Porro hanc actualem determinationem intrinsecam negamus posse esse aliquid a subiecto distinctum. Donec enim haec determinatio distincta est, ipsa se habebit ut forma determinans, cuius effectus erit actualis determinatio subiecti. Si autem haec rursus distincta est, eo tandem res redibit, ut habeatur quaedam forma, quae determinare quidem potest, quin tamen actu determinet. Si autem habetur tantum forma, et subiectum sine effectu formae, realitas subiecti eodem modo manet; quia sunt semper duae res, quarum una nullo modo est alia. Si vero realitas subiecti eodem modo manet; ipsa intrinsece non mutatur.

Tandem c) modus iste realis est ne determinatus in sua natura, suoque statu, an non? Si est determinatus, habemus aliquod ens finitum imperfectissimum determinatum; non ergo repugnat enti finito esse ex se determinatum: cur

ergo repugnabit substantiae aut subiecto modi? Si autem non est ex se determinatus, eundem est in infinitum; quod repugnat.

3° Quinam sunt isti modi, qui dicuntur distincti ex natura rei a subiecto cuius sunt modi? Generalis regula, quam tradit Suarez ad eos dignoscendos (D. VII, S. II n. 6) haec est: separatio unius ab alio, quae solum est non mutua, i. e. in qua unum extremum potest manere sine alio, non tamen e converso etiam per divinam virtutem; est sufficiens argumentum distinctionis modalis. Speciatim autem qui ab eo recensentur modi, sunt unio partium in toto, inhaerentia accidentium, subsistentia, figura, motus, ubi, situs, actio comparata ad principium suum, quae (D. XLVIII. S. II n. 15) nihil aliud est quam specialis illa dependentia quam effectus habet a causa sua. Iam vero 1° concipi nequit quomodo illa regula generalis cohaereat cum doctrina ab ipso propugnata (D. XLVII. S. II) nempe relationem non distingui ex natura rei, sed solum ratione a fundamento et subiecto relato. Nam ex illa lege generali statuta necessario consequitur relationem, quae realis est, quaeque desinit manente subiecto, modali distinctione distingui a suo subiecto. At e contrario praestituta cum eodem Suarez certissima doctrina de relatione, liquet 2° eos modos qui recensiti sunt nequaquam esse realiter distinctos a subiecto; continentur enim omnes quodam respectu sive relatione ad aliud, vel absoluto connotante carentiam, quam exigit, relationis.

Sane considerandum est in pluribus ex recensitis modis haberi collectionem quandam plurium sive realium, quemadmodum in *unione*, et *figura*, vel partim elementi realis, partim elementi a parte rei saltem designabilis, ut in *ubi* et *motu*; praeter corpus enim quod est alicubi aut movetur, habetur pars spatii vel realis, vel designabilis cui corpus respondet: verum de *ubi* et *motu* disputabitur data opera in Cosmologia. Idem dicatur de *situ*, in quo sunt plures partes corporis certo ordine inter se dispositae relate ad locum. Iam vero collectio haec est quid positivum, eaque poni aut tolli potestposito aut ablato aliquo positivo. In

singulis vero, quae modificata dicuntur, non est nisi ordo unius ad aliud: eoque tantum existente habetur modus in subiecto. Verum quia speciatim difficultas est quoad unionem, de hac seorsim agemus in fine thesis solventes argumenta Lessii. De actione sermo erit in capite sequenti.

Diximus modos vel contineri respectu unius ad aliud, vel esse ipsum absolutum connotans absentiam, quam exigit, relationis. Quod ut clarius intelligas, adverte hypostasim non esse aliquid relativum, et tamen dictum est eam esse modum realem substantiae. Item quies est modus quidam corporis oppositus motui, nec tamen est aliquid relativum. Scilicet absentia relationis modus est quidam, quo subiectum se habet; et si habere ordinem ad aliud sit imperfectio quaedam subiecti, vel imperfectionis signum, absentia illius ordinis erit absentia huiusmodi imperfectionis a subiecto. Id quidem per se est aliquid negativum: verum si absentia relationis exigitur, vel cohaereat necessario cum modo se habendi subiecti, ista absentia relationis, sicut ipse modus se habendi subiecti, erit perfectio positiva: huiusmodi autem est hypostasis, quae eo quod talis relationem partis et habiti excludit. Quies e contrario, prout est simplex quies, est defectus perfectionis sitae in motu (Cf. quae dicemus in Cosmol. De Motu).

4° Tandem nulla sunt argumenta, quibus adducti quidam hos modos reales invexerunt. Ea huc revocantur. 1° Impossibile est ut idem sit et non sit; ergo si hoc non existit quod antea exsistebat, et aliquid tamen manet existens; non potuerunt ea esse idem omnino: alioqui idem simul existeret et non existeret. 2° Quando modus a subiecto separatur, aliquid positivum est quod tollitur ab alio; ergo quando exsistebat, distinctum aliquo modo erat ab eo, quod manet. 3° Nequit ens determinari et compleri per nihil; modus autem determinat et complet ens. Sive 4° perfectio nequit constitui per nihil; atqui modus est perfectio, constitueretur autem per nihil, si non esset distinctum a subiecto. 5° Quod modo est, modo non est, distinguitur ab eo quod idem semper est, atqui talis est modus; ergo. 6° Si modus

non est aliquid distinctum, cum res realiter mutatur, mutabitur per nihil, atqui absurdum est realem mutationem fieri per nihil. 7° Per modos fit intrinseca rei mutatio, et fit transitus realis ab uno contradictorio ad aliud; id vero fieri nequit sine entitate nova, quae accedat aut desinat; ergo. 8° Repugnat pariter dari denominationem realem novam absque forma aliqua nova, atqui per modum datur nova realis denominatio; ergo.

Ad 1.^m Si modus non existit qui antea exsistebat, et manet subiectum, in hypothesi quod modus et subiectum sint re idem, idem maneret et non maneret, *dist.* quoad realitatem maneret idem, *conc.* quoad relationem et ordinem maneret idem, *neg.* Manet nempe realitas, desinit relatio et ordo, sive incipit aliqua relatio, et ordo.

Ad 2.^m Cum modus desinit, aliquod positivum non tantum tollitur, sed aliquando etiam additur: hoc autem positivum quod tollitur vel additur, est aliquis terminus, est collectio plurium ordinatorum ad invicem, qui terminus aut collectio distinguuntur realiter adaequate, aut inadaequate a subiecto modi; sed nullam realitatem amittit subiectum modi eo quod desinit modus.

Ad 3.^m Entitas nequit determinari per nihil h. e. per id quod nullo modo est reale, *conc.* per id quod non sit realitas alia a subiecto determinato, *subd.* nequit determinari efficienter, *conc.* nequit determinari formaliter, *subd.* si determinans formaliter et determinatio sint duae res, *conc.* si eadem sit res, et solum conceptus praecisivus determinationis est alius a conceptu praecisivo determinabilis, *neg.*

Ad 4.^m Perfectio nequit constitui per nullam realitatem sive sui sive subiecti, *conc.* per nullam realitatem aliam a realitate subiecti, *subd.* si subiectum habet realiter rationem subiecti, *transm.* si solum concipitur, ut subiectum, *neg.* Ita contradistinguenda est minor, transmissa eiusdem prima parte: nimirum si non esset distincta, constitueretur per nullam realitatem propriam sui, *conc.* per nullam simpliciter realitatem, *neg.*

Ad 5.^m Quod modo est modo non est, si sit aliquid abso-

lutum non contentum aliquo ordine h. e. non dependens ab aliquo extrinseco, vel non supponens eiusdem cessationem sive defectum, tunc est alia res ab eo quod idem semper est, *conc.* si autem est aliquid relativum sive dependens ab aliquo extrinseco, vel resultans ex eius cessatione aut defectu, distinguitur ab eo quod idem semper est, *subd.* ratione, *conc.* re, *neg.*

Ad 6.^m Si modus non est aliquid distinctum et terminus aut collectio sit nihil, concedimus quod res mutaretur per nihil: si autem terminus aut collectio sit aliquid reale quod incipiat aut desinat, tunc negamus.

Ad 7.^m Ante responsionem adverte mutationem intrinsecam subiecti duplicem distinguendam esse: alteram qua essentia subiecti desinat alia succedente, alteram qua idem secundum essentiam manens alio et alio modo contingenti se habeat sive ratione accidentis, sive simplicis modi: cum enim realis substantia sit secundum se ipsam indifferens ad plura quae ipsi inesse possunt et ab ea abesse, potest ipsa eadem manens tales mutationes subire. Huiusmodi autem mutatio intrinseca dicitur, quia immediate afficit ipsum subiectum, eique inhaeret. Prior mutatio dicitur essentialis, altera accidentalis sive contingens. Porro cum haec altera mutatio habet locum, subiectum quod mutatur, ab uno modo contingenti transit ad alium; si enim mutatur, alio modo se habebat prius, et ille modus poterat amitti. Dicitur vero mutari tum illud totum quod prius erat, nempe subiectum simul et modus prior; tum solum subiectum, quod reapse licet idem secundum essentiam maneat, habet se tamen contingenter alio modo ac prius. (Cf. quae dicimus Th. XXXI. p. I.)

Iam vero non per quosvis modos mutatio habetur intrinseca, sed frequenter est tantum extrinseca, ut cum quid simile evadit alteri incipienti existere: plerumque autem est intrinseca, ut cum mutatur figura corporis, cum activitas agit, cum aliquid patimur. Ut vero haec mutatio intrinseca habeatur, requiritur quidem realis causa efficiens, at non requiritur nova entitas, quae informet subiectum;

quia effectus huius formae distinctae esset determinatio intrinseca subiecti, quae est modus: cum autem effectus iste penderet ab ea entitate prout est causa mutationis in alio, nempe in subiecto; illa entitas non foret id quo formaliter aliquid mutatur, sed quo efficienter; formaliter enim mutaretur ea intrinseca determinatione, quae procederet ab ea entitate. Cum igitur causa efficiens possit esse aliquid prorsus extrinsecum, inutilis est ea entitas. Idcirco sine ea potest fieri transitus realis ab uno contradictorio ad aliud: et quia in relativis ab uno contradictorio ad aliud fit transitus sine intrinseca mutatione subiecti, principium universaliter sumptum est falsum.

Ad 8.^m Denominatio est duplex, realis, et logica. Realis quum id a quo res denominatur est in re, scilicet non ideo est quia cognoscitur, sed cognoscitur quia est. Haec rursus duplex; nam id a quo res denominatur, vel est intrinsecum rei, ut veritas et bonitas, vel est aliquid, saltem ex parte, extrinsecum, ut in relationibus realibus contingit, quarum terminus est extrinsecus. Denominatio logica, quae dicitur *pura denominatio*, est ea quae dependet ab exercitio facultatum entis cognoscitivi, vel ab aliqua operatione mentis eam excogitantis, ut sunt denominationes cogniti et voliti, et generatim relationes rationis. Hinc liquet quod ut nova denominatio realis detur, non requiritur per se aliqua nova forma inhaerens subiecto, sed sufficit aliquid extrinsecum, cum quo subiectum ordinem habeat, et etiam eiusdem cessatio.

Leonardus Lessius (de Perfectionibus divinis L. XII, n. 29 seqq.) primum defendit modos rerum distingui ex parte rei distinctione reali, licet minima, a rebus modificatis; tum id speciatim demonstrare nititur quoad modum unionis. Primum sic probat: « quis enim dicat figuram sola ratione distingui a re figurata? et quando corpus ex sphaerico fit cubicum, non mutari realiter, sed sola consideratione nostra? quis motum localem sola ratione distingui a corpore quod movetur, et alterationem a termino? Necessario itaque fatendum est modos reales distingui aliquo modo realiter ab ipsis rebus, et aliquid rei ipsis addere; alioquin non essent

veri modi, nec realiter afficerent, nec realem inducerent mutationem ». Verum hoc argumento non evincitur quod est demonstrandum. Vis enim eius huc redit: si figura non est realiter distincta a corpore, mutata figura, non haberetur mutatio realis, sed solum secundum considerationem nostram: atqui falsa est illa conditionalis. Etenim et si figura non sit res aliqua distincta a figurato, partes tamen corporis, et positio earum, ex qua resultat figura, sunt reales; cum vero mutatur figura, fit realiter alia dispositio partium, ideoque mutatio realis in corpore fit. Interrogare potius licet quid sit ex gr. figura rotunditatis distincta a corpore rotundo? Quoniam sunt duae res quaeritur an corpus sub illa forma habeat partes ita dispositas ut figuram rotundam referat, an non? Si habet, iam est ex se rotundum: si non habet, sed habet ex. gr. angulos exstantes, quomodo per eam formam fit rotundum? Dices eam dispositionem partium fieri per eam formam; sed satis liquet ad id non requiri nisi causam aliquam efficientem, non vero formalem. Praeterea illa figura rotunditatis est rotunda, an non? Si non est rotunda, quomodo sua praesentia corpus fit rotundum? Si est rotunda, est ne per se talis, an per aliud? si per se; cur non poterit per se esse rotundum corpus? Si per aliud, imus in infinitum. Responderi solet formam ex se habere ut sit talis. Hanc inutilem responsionem expendemus Cap. seq. agentes de causa formali. Porro eadem ac prior responsio, et eadem argumentatio instaurari potest quoad motum (ut in Cosmol. demonstrabitur): ergo. Sententiam autem Lessii non esse communem vide penes Tiphani De Hypostasi et de modis.

Secundo loco demonstrare nititur Lessius speciatim unionem esse modum realiter distinctum a forma sive substantiali sive accidentali, quae materiae, vel subiecto unitur; et quia eadem est ratio unionis sive formae substantialis, sive accidentalis, argumentum instituit solum pro unionem formae substantialis, et quidem animae: probat autem sic. Si praeter formam et materiam, cui unitur, non requiritur ulterior unio; ergo eo ipso quod anima est intime prae-

sens corpori, necessario corpus erit vivum, et anima illud animabit, nec Deus hunc effectum poterit impedire: atqui hoc falsum est; aliud enim est praesentia immediata, quae est denominatio extrinseca, aliud informatio: angelus enim potest esse praesens, non informare; ergo.

Rursus, anima potest esse intime praesens corpori prorsus frigidum, et tunc naturaliter non poterit illud animare: divina tamen virtute poterit illi uniri, et illud animare. Ponamus Deum illam animam isti corpori unire, ita ut illud ab ea vivificetur: quo posito vel tunc aliqua mutatio facta est in ipsa anima, vel nulla. Si nulla, quomodo opus fuit supernaturali virtute ad eam uniendam? Quomodo potest iam vivificare, cum antea non posset? Si aliqua, ergo unio dicit aliquid intrinsecum formae distinctum a praesentia.

Tertio, si anima existeret ante corpus, deinde uniretur corpori, maxima fieret in ipsa mutatio quoad modum operandi et patiendi ab obiectis et causis externis: ergo ille modus existendi ponit aliquid intrinsecum in anima.

Quarto, differentiae specificae eo quod non distinguuntur a parte rei a genere, non modificant genus realiter, sed solum logice: sicut enim compositio ex genere et differentia non fit a parte rei, ita nec unio, nec modificatio generis per differentias. Gradus enim animalis nequit in aliqua natura existens esse indifferens ad rationale et irrationale, ut accedente rationali contrahatur ad constituendum hominem. Sed ut est obiective in mente, modificatur his differentiis nostra consideratione. At anima rationalis prout existit in rerum natura per se, est indifferens ad unionem cum corpore, et separationem ab eo: unde ex parte rei potest modificari per ipsam unionem. Si autem unio non esset aliquid distinctum ab entitate animae, non esset modificatio realis, sed solum per conceptionem mentis, sicut natura humana in Petro modificatur per rationem individuum Petri, ergo.

Verum probandum quoque fuisset Lessio huiusmodi realem modum distinctum, qui sit unio, esse possibilem. Si enim est aliquid realiter distinctum, est aliqua res, et idcirco non est amplius unio, sed res uniens. Porro haec

res uniens animam corpori est ne res unita animae an non? Nemo negabit esse unitam: habetur ergo unio inter eum realem modum et animam; ideoque alius modus realis requiritur quo fiat haec unio, et ita porro sine fine: quod est absurdum. Et sane licet instaurare argumenta Lessii; nam anima est indifferens ad habendum eum modum realem, aut non habendum, h. e. ut si unita illi modo reali, vel non: ergo requiritur modus realis unionis, quo illi priori modo uniatur. Item anima quae prius non habet eum modum realem, et postea habet h. e. illi unitur, mutatur realiter; ergo modus alius realis postulatur quo haec mutatio fiat. Haberemus ergo processum in infinitum, qui repugnat. Vitium nimirum huius philosophiae in eo est, quod *unioni* substituitur *res uniens*, quod *relationi* substituitur *absolutum*: omnis enim res est aliquid absolutum: unio autem est relatio realis. Merito itaque arguit cl. Tongiorgi (Ont. L. III, c. II. a. 2. n. 345) « Hoc nomen *unio* vel *absolute* dicitur, vel *relative*. Si absolute, res per illud significata nihil est aliud, quam abstractum metaphysicum *uniti* seu compositi: si relative, significat relationem mutuam componentium, quae in utroque correlato a suo fundamento non distinguitur ».

Nec argumenta Lessii suam thesim evincunt. Advertimus tamen primo unionem animae cum corpore rem esse per se nobis satis obscuram. Quomodo scilicet ex duabus substantiis spiritu et corpore fiat una natura, unumque suppositum ita ut idem sit $\tau\theta$ ego intelligens et extensus. Haec tamen obscuritas non removetur ulla ratione per hunc modum realem distinctum unionis, sed potius augetur; nam sunt tres res tunc uniendae, et unio haec non est intelligibilis.

Advertimus secundo quod etsi unio non sit modus distinctus, habetur tamen realis unio animae cum corpore, si anima activitate sua corpus vivificat, ac vivificando efficit ut sit pars cum ipsa novae naturae. Sic quidem anima novo modo reali se habet, et est realiter unita; sed nullius vel minime entitatis est opus praeter corpus et animam, nam exercitium activitatis non est res distincta (Th. XIX p. II),

vita autem corporis nequit esse aliqua entitas mortua ei superaddita. Unio scilicet formaliter est relatio quaedam realis, quae postulat reale subiectum, et realem terminum, et reale fundamentum, quod diversum est in diversis unionibus, atque heic est vivificatio corporis per animam, iisque constituitur, ut nihil amplius in rerum natura requiratur.

Advertimus tertio quod cum res quaevis novum realem modum inducit, realiter mutatur; quocirca ex eo quod mutatio sit realis, negamus consequi modum distinctum accedere mutato; modus enim realis esse potest quin sit distinctus.

His positis respondemus ad 1^m concedentes aliud esse praesentiam, aliud informationem animae; sed negamus hanc constitui per modum distinctum ab anima, at dicimus constitui ipsa vivificatione corporis per animam, et ex eo quod utrumque elementum ad unam naturam constituendam terminatur. Quae quidem res, ut diximus, non parum habet obscuritatis; sed tamen res est clarissima quod nequit ea explicari per eum modum distinctum, qui potius auget obscuritatem.

Ad 2^m omissa hypothesi quod corpus maneat frigidum seu cadaver facta unione, si enim corpus non vivificatur, non est anima forma corporis; dicimus virtutem Dei requiri ut corpus fiat aptum ad unionem; id autem fit indito calore et excitato intestino motu, qui non sunt modi distincti a corpore. Quod si supponatur animam ipsam accipere a Deo vim vivificandi illud corpus per se ineptum; haec vis non est quidam modus distinctus inhaerens virtuti eius naturali; sed est ipsa vis naturalis animae, at subordinata veluti instrumentum Deo agenti supra ordinem naturae.

Ad 3^m concedimus animam mutari realiter quoad modum operandi et patiendi, cum corpori unitur; sed negamus hanc mutationem formaliter fieri per modum aliquem distinctum. Existit enim formaliter haec mutatio eo quod cum possit anima elicere actus diversorum ordinum, nempe actus qui proprii sunt puri spiritus, et actus spiritus corporati; quando agit simul cum corpore, elicit actus alterius